

เอกสารประกอบการสอน
วิชา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
POS 3212

ธนวัฒน์ พิสิฐจินดา

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
2561

ชื่อตำรา เอกสารประกอบการสอน วิชา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา POS 3212

ชื่อผู้แต่งเรียบเรียง ธนวัฒน์ พิสิฐจินดา

พิมพ์ที่

จำนวนที่พิมพ์

ปีที่พิมพ์

บทที่ ๑

หลักพื้นฐานในการศึกษาวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

กฎหมายในส่วนที่เป็น “กฎหมายวิธีสบัญญัติ” (Procedural Law) อันเป็นกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติหรือกระบวนการดำเนินคดีในทางอาญา ทั้งนี้ ตามที่ “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา” บัญญัติไว้

ข้อสังเกต คือ สำหรับตัวของประมวลกฎหมายอาญา คือ “ป.อ.” ส่วนตัวของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือ “ป.วิ.อ.” ต่อไป เมื่อบรรยายถึงหลักกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้องขอให้นักศึกษาเข้าใจตรงกันด้วย

การศึกษา วิชา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประกอบด้วยอะไรบ้าง

อันดับที่ ๑ ซึ่งนักศึกษาต้องมีและนำติดตัวมาประกอบการศึกษาในวิชานี้ทุกครั้ง คือ **ตัวบทกฎหมาย** อันได้แก่ **ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา** และขออย่าว่าต้องเป็นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่มีการแก้ไขล่าสุดด้วย นะครับ เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพิ่งมีการแก้ไขไปโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๓๒) พ.ศ.๒๕๕๙ และอย่าลืมจะต้องมีประมวลกฎหมายอาญามาด้วยอีก ๑ เล่ม เพราะทั้ง ๒ เล่มนี้ จะมีการเชื่อมโยงตลอดเวลาในการบรรยายของอาจารย์ นะครับ

อันดับที่ ๒ คำพิพากษาศาลฎีกา การศึกษากฎหมายวิธีพิจารณาความ มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่นักศึกษาต้องศึกษาตัวอย่างวิธีปฏิบัติและการตีความตัวบทกฎหมายจากคำพิพากษาศาลฎีกา ดังนั้น การบรรยายของอาจารย์ จะมีการหยิบยกคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นตัวอย่างโดยตลอด และสิ่งที่นักศึกษาต้องพึงระวัง คือ วิชา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา นี้ จะมีคำพิพากษาศาลฎีกา พิพากษากลับหลักการเดิมอยู่หลายประการ ดังนั้น ต้องติดตามคำพิพากษาศาลฎีกาใหม่ๆ เสมอ ซึ่งห้องสมุดมี นะครับ สามารถยืมอ่านได้ สำหรับคำพิพากษาศาลฎีกา จะมีอยู่ ๓ แหล่งด้วยกัน คือ

แหล่งที่ ๑ คำพิพากษาศาลฎีกา จัดพิมพ์โดย เนติบัณฑิตยสภา

แหล่งที่ ๒ คำพิพากษาศาลฎีกา จัดพิมพ์โดย สำนักประธานศาลฎีกา

แหล่งที่ ๓ ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา เข้าไปที่ <http://deka.supremecourt.or.th/>

อันดับที่ ๓ คือ หนังสือหรือตำรา ตรงนี้ตามแต่อัธยาศัยของนักศึกษา นะครับ มีอาจารย์อยู่หลายท่านที่แต่งหนังสือหรือตำรา คำอธิบาย กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เอาไว้

อันดับที่ ๔ ได้แก่ แนวข้อสอบเก่า หากนักศึกษาจะศึกษาข้อสอบเก่า ประกอบด้วย ก็อาจจะศึกษาจากข้อสอบเนติบัณฑิตยสภา , ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา , ข้อสอบอัยการผู้ช่วย เป็นต้น นะครับ

ตอนนี้ นักศึกษาคงจะพอเห็นภาพรวม การศึกษากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ในส่วนต่อจากนี้ไป อาจารย์เริ่มจะเข้าสู่เนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญของ วิชา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่า มีอะไรบ้าง แบบกว้างๆ กันก่อน

นักศึกษาลองพิจารณาตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง นายดำใช้มีดทำร้ายนายขาว ปรากฏว่านายขาวได้รับบาดเจ็บ

นักศึกษา จะเห็นว่า ถ้าเป็นสมัยเรียนกฎหมายอาญา ข้อสอบก็คงถามว่า **ให้วินิจฉัยว่าการกระทำของนายดำมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือไม่**

แต่ถ้าเป็น วิชา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ข้อสอบจะถามว่า **ให้วินิจฉัยว่า นายขาวจะร้องทุกข์เพื่อดำเนินคดีอาญากับนายดำได้หรือไม่**

ตรงนี้ นักศึกษาจะต้องมีความรู้ทางกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงจะตอบได้ถูกต้อง นะครับ ซึ่งเมื่อศึกษาต่อไปข้างหน้า ปัญหาดังกล่าวข้างต้น นักศึกษาก็จะตอบได้ทุกคนแน่นอน

ต่อไปมาพิจารณากันว่า ตามโครงสร้างของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานักศึกษาจะต้องศึกษาเรื่องอะไรกันบ้าง

หลักพื้นฐาน คือ การดำเนินคดีอาญาแบ่งออกได้เป็น ๓ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ขั้นตอนก่อนฟ้องคดี

๒. ขั้นตอนหลังฟ้องคดี

๓. ขั้นตอนชั้นบังคับคดี

๑. ขั้นตอนก่อนฟ้องคดี

เมื่อมีความผิดอาญาเกิดขึ้น นักศึกษา จะต้อง แบ่งประเภทความผิดอาญานั้นให้ได้เสียก่อน ว่า เป็นความผิดอาญาประเภทใด ดังนี้

(๑) หากเป็นความผิดอาญาที่มีการใช้ถ้อยคำว่า **“เป็นความผิดอันยอมความได้”** ขอให้ให้นักศึกษาจำไว้ว่าความผิดอาญานั้นก็จะถือว่าเป็น **“ความผิดต่อส่วนตัว”** ตามนัยของป.วิ.อ. เช่น ความผิดฐานฉ้อโกงตาม ป.อ.มาตรา ๓๔๑ จะเห็นว่า ป.อ.มาตรา ๓๔๘ กำหนดให้ **“เป็นความผิดอันยอมความได้”**

(๒) หากเป็นความผิดอาญาที่ **“ไม่มี”** การใช้ถ้อยคำว่า **“เป็นความผิดอันยอมความได้”** ขอให้ให้นักศึกษาจำไว้ว่าความผิดอาญานั้นเป็น **“ความผิดอาญาแผ่นดิน”** กล่าวคือ เป็นความผิดจำพวดยอมความไม่ได้ นั่นเอง

ข้อสำคัญ ความผิดอาญาทั้ง ๒ ประเภทนี้ สำคัญต่อการเริ่มต้นดำเนินคดีอาญาเป็นอย่างมาก เพราะกลไกตามป.วิ.อ.การเริ่มต้นคดี จะเริ่มต้นจาก **“ผู้เสียหาย”** กล่าวคือ **ประการที่ ๑.** ในกรณีความผิดอาญาที่เกิดขึ้นเป็น **“ความผิดต่อส่วนตัว”** บุคคลที่ตกเป็น ผู้เสียหายตามป.วิ.อ.มาตรา ๒(๔) เท่านั้น จึงจะเริ่มต้นการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิดอาญาโดยผ่านเจ้าที่รัฐได้ เนื่องจาก **“ความผิดต่อส่วนตัว”** ผู้เสียหายจะต้องมีการ **“ร้องทุกข์”** ตามป.วิ.อ.มาตรา ๒(๗) เสียก่อน มิฉะนั้น พนักงานสอบสวนจะถูก **“ห้ามมิให้ทำการสอบสวน”** ตามป.วิ.อ.มาตรา ๑๒๑ วรรคสอง

ประการที่ ๒. ในกรณีความผิดอาญาที่เกิดขึ้นเป็น“ความผิดอาญาแผ่นดิน” ต้องพิจารณาว่าความผิดอาญาที่เกิดขึ้นเป็นความผิดอาญาประเภท “รัฐเท่านั้นที่เป็นผู้เสียหาย” ด้วยหรือไม่ เนื่องจากความผิดอาญาประเภทที่รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย บุคคลทั่วไปย่อมไม่อาจดำเนินคดีในฐานะผู้เสียหายได้

บุคคลและรัฐต่างก็เป็นผู้เสียหายได้ เช่น ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ความผิดฐานฆ่าคนตาย ความผิดฐานลักทรัพย์ฯลฯ บุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายอาจจะเริ่มต้นการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิดอาญาโดยผ่านเจ้าที่รัฐโดยใช้วิธีการ “ร้องทุกข์” ต่อพนักงานสอบสวนตาม **ป.วิ.อ.มาตรา ๑๒๓ วรรคแรก** ก็ได้

ประการที่ ๓. ในกรณีความผิดอาญาแผ่นดิน อาจมีการเริ่มต้นคดีอาญา โดยบุคคลอื่นซึ่งมิใช่ผู้เสียหายก็ได้ โดย “คำกล่าวโทษ” ตาม**ป.วิ.อ.มาตรา ๒(๘)** ต่อพนักงานสอบสวนตาม**ป.วิ.อ.มาตรา ๑๒๓ วรรคแรกประกอบมาตรา ๑๒๗ วรรคแรก**

ประการที่ ๔. ไม่ว่าจะ เป็น “ความผิดต่อส่วนตัว” หรือ “ความผิดอาญาแผ่นดิน” บุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายอาจดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิดอาญาโดยใช้สิทธิฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้ตาม**ป.วิ.อ.มาตรา ๒๘ (๒)**

ประการที่ ๕. ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็น“ผู้เยาว์”ผู้แทนโดยชอบธรรมย่อมมีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายได้ตาม**ป.วิ.อ.มาตรา ๕(๑)**

ประการที่ ๖. ในกรณีที่ผู้เสียหายนั้นเป็น “ผู้ไร้ความสามารถ” เช่นนี้ ผู้อนุบาลมีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายได้ตาม**ป.วิ.อ.มาตรา ๕(๑)**

ประการที่ ๗. ในกรณีที่ผู้เสียหายนั้นถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้ เช่นนี้ ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยามีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายได้ตาม**ป.วิ.อ.มาตรา ๕(๒)**

ประการที่ ๘. ในกรณีผู้เสียหายเป็นหญิงมีสามี หรือในกรณีสามีใช้สิทธิฟ้องคดีอาญาแทนภริยาอันมิใช่กรณีภริยาถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้ตาม**ป.วิ.อ.มาตรา ๕(๒)** ต้องพิจารณาตาม**ป.วิ.อ.มาตรา ๔**

ประการที่ ๙. หากความผิดที่ได้กระทำต่อนิติบุคคล ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายได้ตาม**ป.วิ.อ.มาตรา ๕(๓)**

ประการที่ ๑๐. เมื่อผู้เสียหายยื่นฟ้องแล้วตายลง ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาจะดำเนินคดีต่างผู้ตายต่อไปก็ได้ตาม**ป.วิ.อ.มาตรา ๒๙ วรรคแรก**

งานชั้นสอบสวน

เมื่อผู้เสียหายได้ร้องทุกข์หรือบุคคลอื่นได้มีคำกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนแล้วตาม**ป.วิ.อ.มาตรา ๑๒๑ วรรคแรก** พนักงานสอบสวนย่อมมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวงและตาม**ป.วิ.อ.มาตรา ๑๓๐** พนักงานสอบสวนก็จะเริ่มการสอบสวนโดยไม่ชักช้า โดยมีรายละเอียดในสาระสำคัญ แต่ละขั้นตอนที่ต้องพิจารณาเพิ่มเติมประกอบการศึกษาดังต่อไปนี้

(๑) กรณีความผิด**ที่เดียว** การจะพิจารณาว่าพนักงานสอบสวน**ท้องที่ใด** มีอำนาจสอบสวนและเป็นพนักงานสอบสวน**ผู้รับผิดชอบ** กรณีต่างจังหวัดนั้นให้พิจารณาตาม**ป.วิ.อ.มาตรา ๑๘ วรรคแรกและวรรคสาม**

(๒) กรณีความผิด**ที่เดียว** การจะพิจารณาว่าพนักงานสอบสวน**ท้องที่ใด** มีอำนาจสอบสวนและเป็นพนักงานสอบสวน**ผู้รับผิดชอบ** กรณี**กรุงเทพมหานคร**นั้น (ด้วยทใช้คำว่าในจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี)ให้พิจารณาตาม**ป.วิ.อ.มาตรา ๑๘ วรรคสองและวรรคสาม**

(๓) กรณีความผิด**เกี่ยวพันกันหลายท้องที่**การจะพิจารณาว่าพนักงานสอบสวน**ท้องที่ใด**มีอำนาจสอบสวนและเป็นพนักงานสอบสวน**ผู้รับผิดชอบ**ให้พิจารณาตาม**ป.วิ.อ.มาตรา ๑๙**

(๔) กรณีความผิด**กระทำนอกราชอาณาจักร** ให้อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนเป็นพนักงานสอบสวนตาม**ป.วิ.อ.มาตรา ๒๐**

(๕) กรณีไม่แน่ว่าพนักงานสอบสวนคนใดในจังหวัดเดียวกันหรือในระหว่างหลายจังหวัดควรเป็นพนักงานสอบสวน**ผู้รับผิดชอบ** สำหรับผู้มีอำนาจชี้ขาดต้องพิจารณาตาม**ป.วิ.อ.มาตรา ๒๑** แต่ถ้าเป็นการสอบสวนซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานตำรวจกรณีผู้มีอำนาจชี้ขาดก็ต้องพิจารณาตาม **ป.วิ.อ.มาตรา ๒๑/๑**

ขั้นตอนสำคัญก่อนการสอบสวน

(๑) การจับ แบ่งออกได้ ๒ กรณี ได้แก่ “จับแบบมีหมายจับ” กับ “จับแบบไม่มีหมายจับ” สำหรับเรื่องวิธีการจับ ทั้งสองกรณีนี้ มีอยู่ใน ป.วิ.อ. โดยมีมาตราสำคัญ ได้แก่ มาตรา ๖๖ , มาตรา ๖๗ , มาตรา ๖๘,มาตรา ๗๗ , มาตรา ๗๘ , มาตรา ๗๙ , มาตรา ๘๐ , มาตรา ๘๑ , มาตรา ๘๑/๑ , มาตรา ๘๒ , มาตรา ๘๓ , มาตรา ๘๔ , มาตรา ๘๔/๑

(๒) การค้น แบ่งออกได้ ๒ กรณี ได้แก่ “ค้นแบบมีหมายค้น” กับ “ค้นแบบไม่มีหมายค้น” สำหรับเรื่องวิธีการค้น ทั้งสองกรณีนี้ มีอยู่ใน ป.วิ.อ. โดยมีมาตราสำคัญ ได้แก่ มาตรา ๖๙ , มาตรา ๗๐ , มาตรา ๘๕ , มาตรา ๙๑ , มาตรา ๙๒ , มาตรา ๙๓ , มาตรา ๙๔ , มาตรา ๙๕ , มาตรา ๙๖ , มาตรา ๙๗ , มาตรา ๙๘ , มาตรา ๙๙ , มาตรา ๑๐๐ , มาตรา ๑๐๑ , มาตรา ๑๐๒ , มาตรา ๑๐๔ , มาตรา ๑๐๕

ขั้นตอนการสอบสวน

(๑) คดีที่ผู้เสียหายเป็นผู้ใหญ่การสอบสวนต้องพิจารณา**ป.วิ.อ.มาตรา ๑๓๓**

(๒) คดีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กหรือพยานเป็นเด็กการสอบสวนต้องพิจารณา**ป.วิ.อ.มาตรา ๑๓๓ ทวิ**

(๓) คดีที่ผู้ต้องหาเป็นผู้ใหญ่การสอบสวนต้องพิจารณา**ป.วิ.อ.มาตรา ๑๓๔ , มาตรา ๑๓๔/๑, มาตรา ๑๓๔/๔ , มาตรา ๑๓๕** และหากคดีนั้นผู้ต้องหาเป็นเด็กการสอบสวนต้องพิจารณา**ป.วิ.อ.มาตรา ๑๓๓ ทวิประกอบมาตรา ๑๓๔/๒** ด้วย

(๔) คดีที่ต้องมีการชันสูตรพลิกศพ ต้องดู **ป.วิ.อ.มาตรา ๑๕๐**

(๕) คดีที่เป็นการสอบสวนในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือในกรณีที่ผู้ตายถูกกล่าวหาว่าต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ เช่นนี้ การทำสำนวนสอบสวนจะต้องปฏิบัติตามป.วิ.อ.มาตรา ๑๕๕/๑

(๖) ในกรณีที่เป็นคดีที่เจ้าพนักงานมีอำนาจเปรียบเทียบตามป.วิ.อ.มาตรา ๓๘ เช่นนี้ หากมีการเปรียบเทียบ ย่อมทำให้คดีอาญาเลิกกันตามป.วิ.อ.มาตรา ๓๗ และสิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ระงับตามป.วิ.อ.มาตรา ๓๙(๓)

กรณีต้องมีการชี้ตัวบุคคล

กรณีต้องจัดให้ผู้เสียหายหรือพยานชี้ตัวบุคคลใดในคดีอาญา มีข้อพิจารณา คือ

(๑) หากเป็นผู้ใหญ่จะมีวิธีการตามป.วิ.อ.มาตรา ๑๓๓ วรรคท้าย

(๒) หากเป็นเด็กจะมีวิธีการตามป.วิ.อ.มาตรา ๑๓๓ ตริ

ขั้นตอนชั้นพนักงานอัยการ

เมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้ดำเนินการสอบสวนและทำสำนวนเสร็จแล้ว พนักงานสอบสวนก็ต้องทำความเห็น เช่น จะงดการสอบสวน หรือเห็นว่าควรสั่งฟ้อง หรือสั่งไม่ฟ้อง พร้อมกับส่งสำนวนดังกล่าวมาให้พนักงานอัยการเพื่อดำเนินการต่อ โดยพนักงานอัยการก็จะมีทั้งอำนาจสั่งไม่ฟ้อง อำนาจสอบสวนเพิ่มเติม อำนาจสั่งฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลยต่อศาล รายละเอียดตรงนี้ จะเริ่มจากตั้งแต่ป.วิ.อ.มาตรา ๑๔๐ , มาตรา ๑๔๑ , มาตรา ๑๔๒ , มาตรา ๑๔๓ , มาตรา ๑๔๔ , มาตรา ๑๔๕ , มาตรา ๑๔๕/๑ , มาตรา ๑๔๖ จนถึง มาตรา ๑๔๗

สำหรับงานชั้นพนักงานอัยการจะมีสำนวนหลักๆ อยู่ ๓ ประเภทด้วยกันสำหรับมาตราสำคัญที่รองรับการทำงานของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบกับพนักงานอัยการ มีดังนี้

(๑) สำนวนที่ไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด (สำนวนมุมดำ ส.๓) สำหรับการทำงาน ของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ กับ พนักงานอัยการ จะเป็นไปตาม ป.วิ.อ.มาตรา ๑๔๐ (๑)

ข้อสังเกต คำว่า “ไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด” ตามป.วิ.อ.มาตรา ๑๔๐ (๑) นั้น หมายความว่ารวมถึง การไม่ทราบว่ามีผู้กระทำความผิดมีหน้าตารูปพรรณสัณฐานอย่างไร ด้วย เช่น คนร้ายแต่งกายมิดชิดคลุมหัวปิดหน้าเพื่อไม่ให้คนจำหน้าได้ลักษณะอำยโม่ง ก็ถือว่าเป็นกรณีไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดซึ่งจะไปสัมพันธ์กับเรื่องการออกหมายจับ ตาม ป.วิ.อ.มาตรา ๖๐ (๔)(ก) ด้วย ที่ว่า “ต้องระบุชื่อหรือรูปพรรณของบุคคลที่จะถูกจับ” กล่าวคือ ถ้าหากระบุรูปพรรณของบุคคลที่จะถูกจับไม่ได้ หมายจับก็ออกไม่ได้

(๒) สำนวนที่ปรากฏตัวผู้กระทำความผิด แต่เรียกหรือยังจับตัวไม่ได้ (สำนวนปกขาว ส.๒) สำนวนประเภทนี้ พนักงานอัยการทำความเห็นได้เพียง “ควรสั่งฟ้อง” หรือ “ควรสั่งไม่

ฟ้อง”เท่านั้นแต่พนักงานอัยการจะสั่งฟ้องไม่ได้ เพราะไม่มีตัวผู้กระทำความผิด สำหรับ
การทำงานของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบกับพนักงานอัยการจะเป็นไปตามป.วิ.อ.
มาตรา ๑๔๐ (๒) , มาตรา ๑๔๑

(๓) ส่วนผู้ที่รู้ตัวผู้กระทำความผิดและผู้นั้นถูกควบคุมหรือขังอยู่หรือปล่อยชั่วคราว
(ส่วนนวกปทเหลือ ส.๑) สำหรับการทำงานของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบกับ
พนักงานอัยการจะเป็นไปตามป.วิ.อ.มาตรา ๑๔๐ (๒) , มาตรา ๑๔๒

(๔) ทั้งกรณี (๒)(๓) **อาจแบ่งย่อย ได้ ๒ กรณี** คือ

กรณีที่ ๑ หากพนักงานอัยการมีความเห็นว่า “ควรสั่งไม่ฟ้อง” ก็จะต้องนำ ป.วิ.อ.
มาตรา ๑๔๓ วรรคหนึ่ง (๑), มาตรา ๑๔๕ , มาตรา ๑๔๕/๑ , มาตรา ๑๔๖ , มาตรา
๑๔๗ มาพิจารณาประกอบด้วย

ข้อสังเกต ตาม ป.วิ.อ.มาตรา ๓๔ บัญญัติว่า “คำสั่งไม่ฟ้องคดี ทัศนคติผู้เสียหายฟ้อง
คดีโดยตนเองไม่” ดังนั้น แม้พนักงานอัยการจะมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี ผู้เสียหายก็ยังมีอำนาจ
ฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้ตาม ป.วิ.อ.มาตรา ๒๘ (๒)

กรณีที่ ๒ หากพนักงานอัยการมีความเห็นว่า “ควรสั่งฟ้อง” นักศึกษาที่
จะต้องนำป.วิ.อ.มาตรา ๑๔๓ วรรคหนึ่ง (๒), มาตรา ๑๔๔ มาพิจารณาประกอบด้วย

ข้อสังเกต ในกรณีพนักงานอัยการสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวน
เพิ่มเติม หรือ ส่งพยานคนใดมาให้ซักถามเพื่อส่งต่อไปตามป.วิ.อ.มาตรา ๑๔๓ วรรคสอง
(ก) มีข้อพิจารณาที่น่าสนใจเป็นพิเศษ คือ การสอบสวนเพิ่มเติมนั้นอาจดำเนินการ
สอบสวนหลายหนก็ได้ เพื่อให้ได้ข้อความชัดเจนว่า ข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร
พยานหลักฐานเป็นอย่างไร นอกเหนือจากนี้ พนักงานอัยการยังมีอำนาจให้พนักงาน
สอบสวนดำเนินการส่งพยานมาให้ซักถามด้วยในประเด็นนี้ต้องเข้าใจว่า คำว่า “พยาน”
ในที่นี้ ไม่จำเป็นต้องพยานที่มีการสอบสวนไว้ในสำนวนการสอบสวนก็ได้ เช่น ผู้ต้องหา
อ้างภริยาเป็นพยาน ปรากฏว่าภริยาของผู้ต้องหาไม่เคยปรากฏอยู่ในสำนวนการสอบสวน
คดีของผู้ต้องหามาก่อนเลย กรณีเช่นนี้ พนักงานอัยการก็มีอำนาจให้พนักงานสอบสวน
ดำเนินการส่งภริยาผู้ต้องหาซึ่งเป็นพยานมาซักถามได้ แต่ถ้าผู้ต้องหาอ้างตนเองเป็น
พยาน พนักงานอัยการไม่มีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนส่งผู้ต้องหามาให้พนักงาน
อัยการซักถามเพราะผู้ต้องหาไม่ใช่พยาน

ขั้นตอนขณะฟ้องคดีอาญา

ไม่ว่า “ผู้เสียหาย” หรือ “พนักงานอัยการ” จะเป็นผู้ฟ้องคดีอาญา การทำคำ
ฟ้องต้องเป็นไปตาม ป.วิ.อ.มาตรา ๑๕๗ , มาตรา ๑๕๘

สำหรับการพิจารณาถึงอำนาจศาลที่จะรับฟ้องนั้นจะต้องพิจารณาตามป.วิ.อ.
มาตรา ๒๒ , มาตรา ๒๓ , มาตรา ๒๕ ประกอบด้วยและหากเป็นคดีการฟ้องคดีแพ่ง
เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา การฟ้อง ก็ต้องพิจารณาถึงศาลที่มีอำนาจชำระคดี

ตามป.วิ.อ.มาตรา ๔๐ ด้วย อีกทั้งยังต้องพิจารณาถึงอำนาจฟ้องของโจทก์ตามหลัก ป.วิ.อ.มาตรา ๓๙ ประกอบด้วยว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ระงับแล้ว หรือไม่

ขั้นตอนที่ ๒ กระบวนการหลังฟ้องคดี

๑. การไต่สวนมูลฟ้อง

ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้ฟ้องคดี เช่นนี้ ศาลต้องไต่สวนมูลฟ้องตาม ป.วิ.อ.มาตรา ๑๖๒(๑) แต่หากเป็นกรณีพนักงานอัยการฟ้องคดีแล้วก็ไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้อง ตาม ป.วิ.อ.มาตรา ๑๖๒(๒) และเมื่อคดีมีมูลศาลก็จะประทับฟ้องตาม ป.วิ.อ.มาตรา ๑๖๗ และนัดพิจารณาคดีต่อไป แต่หากคดีไม่มีมูลศาลก็จะพิพากษายกฟ้อง

๒. เหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างพิจารณาคดีของศาล

ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลนั้น อาจมีเหตุการณ์ต่างๆ เหล่านี้ปรากฏขึ้นในกระบวนการพิจารณาความอาญาได้ด้วย เช่น

(๑) ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในระยะเวลาใดระหว่างพิจารณาก่อนศาลชั้นต้นพิพากษาคดีนั้นก็ได้ตามป.วิ.อ.มาตรา ๓๐

(๒) คดีอาญาที่มีไขความผิดต่อส่วนตัวซึ่งผู้เสียหายยื่นฟ้องแล้ว พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในระยะเวลาใดก่อนคดีเสร็จเด็ดขาดก็ได้ตามป.วิ.อ.มาตรา ๓๑

(๓) ถ้าเป็นการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา พนักงานอัยการมีอำนาจเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายได้ตามป.วิ.อ.มาตรา ๔๓

(๔) มีการถอนคำร้องทุกข์ หรือถอนฟ้องคดีอาญา หรือยอมความในความผิดต่อส่วนตัวตาม ป.วิ.อ.มาตรา ๓๕ อันเป็นเหตุให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ระงับตามป.วิ.อ.มาตรา ๓๙(๒)

(๕) ผู้เสียหายยื่นฟ้องแล้วตายลงตามป.วิ.อ.มาตรา ๒๙

๓. การพิจารณาคดี

การพิจารณาคดีเป็นกระบวนการค้นหาความจริงจากหลักฐานของโจทก์หรือจำเลยที่นำเสนอต่อศาล โดยโจทก์มีหน้าที่นำสืบให้ศาลเชื่อว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดจริง ส่วนจำเลยนำสืบว่าตนเองมีข้อแก้ตัวที่จะไม่ต้องรับผิดเพียงใด ทั้งนี้ ตาม ป.วิ.อ.มาตรา ๑๗๒ ถึง มาตรา ๑๘๑

๔. การพิพากษาคดี

หลังจากสืบพยานฝ่ายโจทก์และจำเลยเสร็จสิ้น ศาลจะพิจารณาพยานฝ่ายโจทก์ว่ามีหลักฐานน่าเชื่อว่าจำเลยกระทำผิดหรือไม่ ถ้าไม่น่าเชื่อถือหรือเป็นที่สงสัย ศาลจะยกฟ้องตามป.วิ.อ.มาตรา ๑๘๕ แต่ถ้าหลักฐานของโจทก์น่าเชื่อถือ ศาลต้องพิจารณาพยานหลักฐานที่จำเลยนำสืบว่าหักล้าง

พยานฝ่ายโจทก์ได้หรือไม่ อย่างไร ถ้าหักล้างไม่ได้ศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลย แต่ทั้งนี้ศาลจะพิพากษาเกินคำขอไม่ได้ ตามที่ **ป.วิ.อ.มาตรา ๑๙๒** บัญญัติไว้

๕. การอุทธรณ์

เมื่อคู่ความไม่พอใจในคำพิพากษาของศาลชั้นต้น คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาดังกล่าว เพื่อให้ศาลอุทธรณ์กลับหรือแก้คำพิพากษาของศาลชั้นต้นได้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่มีกฎหมายห้ามมิให้อุทธรณ์ ซึ่งผู้อุทธรณ์ต้องยื่นอุทธรณ์ต่อศาลชั้นต้นที่พิจารณาคดีนั้นภายใน ๑ เดือนนับแต่วันที่อ่านคำพิพากษา แต่ถ้าผู้อุทธรณ์ถูกขังหรือจำคุกอยู่ให้ยื่นต่อทนายและทนายจะออกใบรับให้แล้วส่งอุทธรณ์ให้ศาลชั้นต้นพิจารณา สำหรับสาระสำคัญตามกฎหมายในเรื่องการพิจารณา คำพิพากษาและคำสั่งชั้นอุทธรณ์นั้นจะบัญญัติอยู่ที่ **ป.วิ.อ.มาตรา ๒๐๓ ถึง มาตรา ๒๑๕**

๖. การฎีกา

กระบวนการพิจารณาของศาลฎีกาเป็นเช่นเดียวกับศาลอุทธรณ์ กล่าวคือ หากคู่ความยังไม่พอใจคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ คู่ความมีสิทธิยื่นฎีกาได้อีก โดยต้องยื่นฎีกาต่อศาลชั้นต้นภายใน ๑ เดือนนับแต่ศาลอุทธรณ์อ่านคำพิพากษา ทั้งนี้ต้องไม่มีกฎหมายห้ามมิให้ฎีกาเช่นกัน เมื่อศาลฎีกาพิจารณาเสร็จแล้วก็จะมีคำพิพากษา ผลของคำพิพากษาถ้าตัดสินให้ยกฟ้องก็ให้ปล่อยตัวจำเลยพ้นข้อหาไป ถ้าพิพากษาลงโทษก็จะนำจำเลยไปบังคับคดี และถือว่าคดีถึงที่สุดจะนำมาฟ้องร้องกันอีกไม่ได้ในเรื่องนั้น สำหรับสาระสำคัญตามหลักกฎหมายในการพิจารณา คำพิพากษาและคำสั่งชั้นฎีกาจะอยู่ที่ **ป.วิ.อ.มาตรา ๒๑๖ ถึงมาตรา ๒๒๕**

๓. ขั้นตอนชั้นบังคับคดี

เป็นขั้นตอนอันเกี่ยวกับบทบัญญัติใน **ป.วิ.อ.ภาค ๖** การบังคับตามคำพิพากษาและค่าธรรมเนียม และบทบัญญัติใน **ภาค ๗ อภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาและลดโทษ** กล่าวคือ เมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด ไม่ว่าจะถึงที่สุดในชั้นศาลใด หากคำพิพากษานั้นตัดสินให้ลงโทษจำเลยในคดีนั้น ต้องบังคับคดีโดยไม่ชักช้า โดยแยกพิจารณาตามโทษดังนี้

๓.๑ การบังคับโทษ

การบังคับโทษขึ้นอยู่กับว่าจำเลยถูกศาลพิพากษาว่าอย่างไร เช่น เมื่อคดีถึงที่สุดให้ประหารชีวิตจะดำเนินการประหารชีวิตผู้ต้องโทษทันทีไม่ได้ต้องรอไว้ให้มีการขอพระราชทานอภัยโทษก่อน หรือหากเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิตก็จะนำผู้ต้องโทษไปจำคุกในเรือนจำโดยมีเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์เป็นผู้ควบคุมจนว่าจะถึงแก่ความตายถ้าไม่ได้รับการอภัยโทษ เป็นต้น

๓.๒ การทูลเกล้าขอการบังคับโทษ

การทูลเกล้าขอการบังคับโทษ หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ ที่มีหน้าที่บังคับตามคำพิพากษายังไม่บังคับโทษตามคำพิพากษาชั่วคราว เพราะมีเหตุตามที่กฎหมายกำหนดให้ทูลเกล้าขอการบังคับได้ ซึ่งโทษที่จะสามารถทูลเกล้าขอการบังคับได้มี ๒ ประเภท ได้แก่

(๑) โทษประหารชีวิต จะทูลเกล้าได้ระหว่างรอผลการยื่นขออภัยโทษ หรือจำเลยมีครรภ์ หรือวิกลจริต เป็นต้น

(๒) โทษจำคุก จะทูลเกล้าได้กรณีที่จำเลยวิกลจริตหรือเกรงว่าจะมีอันตรายถึงชีวิตถ้าต้องจำคุก จำเลยมีครรภ์ หรือคลอดบุตรแล้วยังไม่ถึงสามปี และต้องเลี้ยงดูบุตรนั้น เป็นต้น

ที่อาจารย์บรรยายไปทั้งหมดนี้ คือ ภาพกว้างๆ ของ วิชา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา นะครับ อาจารย์มีตัวอย่าง ในทางข้อเท็จจริง ว่า หากนักศึกษาพบปัญหาแบบนี้ นักศึกษาจะวิเคราะห์กันอย่างไร

ตัวอย่าง นายดำและนายแดงทำหายและวิวาทกัน ข้อเท็จจริงปรากฏว่า นายดำชกหน้านายแดง ๑ ครั้ง เป็นเหตุให้นายแดงปากแตก

คำถาม คือ นายแดงจะดำเนินคดีอาญากับนายดำได้หรือไม่

วิเคราะห์

(๑) นักศึกษาต้องวินิจฉัยให้ได้ก่อนว่า นายดำกระทำความผิดฐานใด จะเห็นได้ตามตัวอย่างนี้ นายดำกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามป.อ.มาตรา ๒๙๕

(๒) ประเด็นต่อมา ความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามป.อ.มาตรา ๒๙๕ เป็นความผิดอาญาประเภทใด

คำตอบ โดยทั่วไป **หลัก** คือ ป.อ.มาตรา ๒๙๕ นั้น เป็นความผิดอาญาแผ่นดิน เพราะใน ป.อ. ไม่มีมาตราใด บัญญัติให้ ป.อ.มาตรา ๒๙๕ เป็นความผิดอันยอมความได้

อย่างไรก็ตาม อาจมีกฎหมายพิเศษเฉพาะบางฉบับบัญญัติให้ ป.อ.มาตรา ๒๙๕ เป็นความผิดอันยอมความได้ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวพ.ศ. ๒๕๕๐ ใน มาตรา ๔ บัญญัติว่า

“มาตรา ๔ ผู้ใดกระทำการอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ให้ความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นความผิดอันยอมความได้ แต่ไม่ลบล้างความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น หากการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๙๕ ด้วยให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความได้”

นักศึกษา จะเห็นว่า ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๔ วรรคสอง บัญญัติว่า “.....หากการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๙๕ ด้วยให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความได้”

ตัวอย่าง นายดำและนางขาวจดทะเบียนสมรสกัน ก็จะเรียกว่า “คู่สมรส” ซึ่งเป็น “บุคคลในครอบครัว” ตามบทนิยามของกฎหมายฉบับนี้^๑ หากคู่สมรสดังกล่าวมีการทะเลาะ และมีการกระทำอันเข้าลักษณะเป็นการทำร้ายร่างกาย

เช่น นายดำใช้มือตบหน้านางขาวจนนางขาวหน้าตาเขียวช้ำ การกระทำของนายดำย่อมเป็น “ความรุนแรงในครอบครัว” ตามบทนิยามของกฎหมายฉบับนี้^๒ จึงเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๔ วรรคหนึ่ง และเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตาม ป.อ.มาตรา ๒๙๕ ด้วย

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๐ มาตรา ๔ วรรคสอง มีการบัญญัติให้ ความผิดตามมาตรา ๔ วรรคหนึ่ง และความผิดตาม ป.อ.มาตรา ๒๙๕ ดังกล่าวนั้นเป็นความผิดอันยอมความได้ ในกรณีเช่นนี้จึงถือว่า เป็นข้อยกเว้นที่มีการบัญญัติเอาไว้ในกฎหมายอื่นโดยเฉพาะ

อาจารย์ต้องชี้ให้นักศึกษาเห็นตรงจุดนี้ด้วย ก็เพราะว่า ป.วิ.อ. นั้นมิได้ใช้บังคับควบคุมแต่เพียงกับป.อ. เท่านั้น กฎหมายวิธีสบัญญัติ และกฎหมายสารบัญญัติของประเทศไทย ยังมีอีกจำนวนมาก การเรียนกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงอาจต้องมีการศึกษาถึงพระราชบัญญัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เมื่อนักศึกษาอ่านคำพิพากษาศาลฎีกาก็จะพบความเชื่อมโยงดังกล่าวได้ ซึ่งอาจารย์คงจะอธิบายโดยละเอียดอีกครั้ง หากมีคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับใดกล่าวถึงพระราชบัญญัตินั้นๆ

กลับมาที่ตัวอย่างเดิมกันต่อ นะครับ

(๓) ตอนนี ในทางกฎหมายสารบัญญัติ คือ ป.อ.มาตรา ๒๙๕ นักศึกษาทราบแล้วว่า ใคร คือ ผู้ลงมือ คำตอบ คือ นายดำ

แต่ ปัญหา ในทางกฎหมายวิธีสบัญญัติ คือ ป.วิ.อ. นั้น นักศึกษาต้องพิจารณาให้ได้ว่า

^๑พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๐ มาตรา ๓ บัญญัติว่า “บุคคลในครอบครัว” หมายความว่า คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใด ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

^๒พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๐ มาตรา ๓ บัญญัติว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” หมายความว่า การกระทำใด ๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึง การกระทำโดยประมาท

การที่นายดำและนายแดงทำทนายและวิวาทกัน ข้อเท็จจริงปรากฏว่า นายดำชกหน้านายแดง ๑ ครั้ง เป็นเหตุให้นายแดงปากแตก เช่นนี้ นายแดง เป็น “ผู้เสียหาย” ตามป.วิ.อ.มาตรา ๒(๔) หรือไม่

(ก) หากนักศึกษา วินิจฉัยว่า นายแดง เป็น “ผู้เสียหาย” ตามป.วิ.อ.มาตรา ๒(๔) การดำเนินคดีอาญาโดยตัวนายแดง ก็จะสามารถดำเนินการได้

(ข) หากนักศึกษา วินิจฉัยว่า นายแดงไม่ใช่ “ผู้เสียหาย” ตามป.วิ.อ.มาตรา ๒(๔) การดำเนินคดีอาญาโดยตัวนายแดง ก็จะไม่สามารถดำเนินการได้

นักศึกษาต้องเข้าใจ นะครับ ว่า ประเทศไทย ตาม ป.วิ.อ. รับรองสิทธิในการดำเนินคดีอาญาไว้ ๒ ทางสำหรับผู้เสียหาย คือ

ทางที่ ๑ ได้แก่ “ผู้เสียหาย” ดำเนินคดีเองโดยตรง เช่น การฟ้องคดีอาญาต่อศาลตามป.วิ.อ.มาตรา ๒๘ (๒)

ทางที่ ๒ ได้แก่ “ผู้เสียหาย” ดำเนินคดีเองโดยผ่านเจ้าหน้าที่รัฐ คือ การมี “คำร้องทุกข์” กล่าวต่อเจ้าหน้าที่ตามป.วิ.อ.มาตรา ๒(๗)

ที่นี่ ไม่ว่าจะ **ทางที่ ๑** หรือ **ทางที่ ๒** ข้อเท็จจริงต้องออกมาว่า บุคคลนั้น เป็น “ผู้เสียหาย” ตามป.วิ.อ.มาตรา ๒ (๔) เสียก่อน หากบุคคลนั้นไม่ใช่ผู้เสียหาย ก็ไม่เข้าเงื่อนไขที่จะดำเนินคดีอาญาโดยตนเองได้

อย่างไรก็ตาม ในความผิดอาญาแผ่นดิน ลำพังมีแต่เพียง “คำกล่าวโทษ” ตามป.วิ.อ.มาตรา ๒(๘) เท่านั้น ก็สามารถดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดได้

นักศึกษาจำไว้ นะครับ ว่า จะเป็น “ผู้เสียหาย” ตาม ป.วิ.อ.มาตรา ๒(๔) ได้ ต้องเข้าองค์ประกอบ ๓ ข้อต่อไปนี้เสมอ ได้แก่

๑.ต้องมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น คือ ต้องมีการกระทำความผิดอาญาฐานต่างๆ

๒.ต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย คือ บุคคลที่ได้รับผลร้ายต้องไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด

๓.ต้องเป็นผู้เสียหายโดยพฤตินินัย คือ ในข้อเท็จจริงต้องปรากฏว่าบุคคลนั้นได้รับความเสียหาย เช่น มีบาดเจ็บจากการทำร้าย หรือทรัพย์สินถูกทำลาย เป็นต้น
ต่อไป นักศึกษาจะเลือก (ก) หรือ (ข)

จะเห็นว่า คำตอบที่ถูกต้อง คือ (ข) เพราะตามตัวอย่างนี้ นายแดงไม่ใช่ผู้เสียหายตามป.วิ.อ.มาตรา ๒(๔) เพราะว่า **นายดำและนายแดงทำทนายและวิวาทกัน** การกระทำดังกล่าว ถือว่านายแดง**มิใช่ผู้เสียหายโดยนิตินัย** เพราะนายแดงมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดของนายดำด้วย แม้ในทางพฤตินัย กล่าวคือ เนื้อตัวร่างกายของนายแดงจะได้รับบาดเจ็บแล้วก็ตาม ตัวอย่างของคำพิพากษาฎีกาที่ตัดสินในลักษณะนี้ เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๐๐๗/๒๕๔๗ วินิจฉัยว่า การที่โจทก์กับจำเลยที่ ๒ เคยมีข้อพิพาททั้งทางแพ่งและอาญามาก่อน ในวันเกิดเหตุ โจทก์ยังเป็นฝ่ายด่าว่ายกมือไหว้

สาปแช่งจำเลยที่ ๒ จนเกิดการทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกันและกันยอมฟังได้ว่าเป็นการที่ต่าง
สมัครใจเข้าวิวาทกัน โจทก์จึงมิใช่ผู้เสียหายโดยนิตินัยตามป.วิ.อ.มาตรา ๒ (๔)

ข้อสังเกต อย่างไรก็ตาม แม้นายแดง จะมิใช่ “ผู้เสียหาย” ตามป.วิ.อ.มาตรา ๒(๔) และมี
“คำร้องทุกข์”ตามป.วิ.อ.มาตรา ๒(๗) ไม่ได้ แต่นายแดงก็อาจมี “คำกล่าวโทษ” ตามป.
วิ.อ.มาตรา ๒(๘) เพื่อให้รัฐดำเนินคดีอาญากับนายดำได้ เพราะความผิดตามป.อ.มาตรา
๒๙๕ นั้นเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ ๒๐๓๙๕/๒๕๕๕)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๐๓๙๕/๒๕๕๕ วินิจฉัยว่า ความผิดตาม พ.ร.บ.ห้าม

เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.๒๔๗๕ เป็นคดีอาญาความผิดต่อแผ่นดิน มิใช่
ความผิดต่อส่วนตัวที่ห้ามพนักงานสอบสวนทำการสอบสวน เว้นแต่จะมีคำร้องทุกข์ตาม
ระเบียบตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๒๑ วรรคสอง พนักงานสอบสวนจึงมีอำนาจสอบสวนโดยมิ
พักต้องมีผู้เสียหายตามกฎหมายมาร้องทุกข์กล่าวโทษ การที่ผู้เสียหายจะเป็นผู้เสียหาย
โดยนิตินัยหรือไม่ จึงมิใช่ข้อสาระสำคัญของการสอบสวน ดังนี้ แม้ผู้เสียหายจะยินยอม
ให้ดอกเบียแก่จำเลยในอัตราที่ขัดต่อกฎหมาย พนักงานสอบสวนก็มีอำนาจสอบสวนและ
พนักงานอัยการย่อมมีอำนาจฟ้องตามป.วิ.อ. มาตรา ๑๒๐

คำพิพากษาศาลฎีกาใหม่ๆ ในเรื่อง “ผู้เสียหาย” ที่น่าสนใจ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๐๗๗/๒๕๖๐ วินิจฉัยว่า โจทก์มอบเงิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท ให้แก่
จำเลย เพราะจำเลยอ้างว่าจะนำไปให้เจ้าพนักงานตำรวจระดับพลตำรวจตรี ๒ คน เพื่อ
ช่วยเหลือให้บุตรสาวโจทก์สามารถสอบเข้ารับราชการตำรวจได้ ซึ่งโจทก์ย่อมจะต้องทราบ
ดีว่าบุตรสาวโจทก์จะเข้ารับราชการตำรวจได้ต้องผ่านการสอบคัดเลือก โดยการสอบ
คัดเลือกเป็นระเบียบแบบแผนของทางราชการ ที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีคุณสมบัติสามารถ
สมัครสอบได้โดยเสรีและที่สำคัญการจัดการสอบจะต้องยุติธรรมเพื่อที่ทางราชการจะได้คน
มีความสามารถ อันจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชน หากมีการช่วยเหลือ
บุคคลใดบุคคลหนึ่งให้สามารถสอบผ่านแสดงว่ามีการกระทำอันเป็นการทุจริต เป็นการฝ่า
ฝืนกฎหมายและระเบียบแบบแผนของทางราชการถือว่าโจทก์เป็นผู้ก่อให้เกิดจำเลย
กระทำความผิด โจทก์จึงมิใช่ผู้เสียหายโดยนิตินัย ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒ (๔) โจทก์ไม่มี
อำนาจฟ้องในความผิดตาม ป.อ.มาตรา ๑๔๓ และ มาตรา ๓๔๑

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๕๕๔/๒๕๕๙ วินิจฉัยว่า บริษัทมหาชนจำกัดเป็นนิติบุคคลต่างหาก
จากผู้ถือหุ้น และมีสิทธิและหน้าที่ได้ตามกฎหมาย จึงเป็นเจ้าของเงินที่ให้กู้ยืมไป เมื่อมีผู้
เบียดบังเอาทรัพย์สินดังกล่าว ย่อมเป็นผู้เสียหายโดยตรงตามป.วิ.อ.มาตรา ๒ (๔)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๒๒๕/๒๕๕๙ วินิจฉัยว่า การที่จำเลยนำ ส.ป.ก. ๔ - ๐๑ ไปถ่าย
สำเนาแล้วลบชื่อบิดาจำเลยผู้ได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์เดิมและเปลี่ยนเป็นชื่อ
จำเลย แล้วจำเลยนำไปขายให้แก่ น. และ จ. ทั้งที่จำเลยรับกับโจทก์แล้วว่าจะไม่จำหน่าย
จำนำ หรือก่อภาระผูกพันในที่ดินพิพาท เห็นว่า ที่ดินพิพาทอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อ
เกษตรกรรมยังเป็นของรัฐเพียงแต่รัฐนำที่ดินมาจัดสรรให้ประชาชนครอบครองทำกิน

เท่านั้น การกระทำของจำเลยดังกล่าวไม่ก่อให้เกิด น. และ จ. มีสิทธิใด ๆ ในที่ดินพิพาท แม้จำเลยรับรองต่อโจทก์ว่าจะไม่จำหน่าย จำนำ หรือก่อภาระผูกพันในที่ดินพิพาท โจทก์ก็มีผู้ใช้ได้รับความเสียหายจากการที่จำเลยปลอมและใช้เอกสารปลอม

คำพิพากษาฎีกาที่ ๙๖๑/๒๕๕๙ วินิจฉัยว่า แม้ข้อความที่จำเลยแจ้งจะเป็นความจริงเพราะความจริงโฉนดที่ดินอยู่ที่ ก. และจำเลยนำรายงานประจำวันรับแจ้งเป็นหลักฐานที่เจ้าพนักงานจดข้อความอันเป็นเท็จไปใช้อ้างเพื่อขอให้ออกใบแทนโฉนดที่ดินก็ตาม แต่ก็เป็นเรื่องที่จำเลยกระทำต่อพันตำรวจโท บ.เจ้าพนักงาน ธ. และ พ. เจ้าพนักงานที่ดิน มิได้กล่าวพาดพิงไปถึง ก. หรือนำรายงานประจำวันรับแจ้งเป็นหลักฐานที่เจ้าพนักงานจดข้อความอันเป็นเท็จไปใช้อ้างต่อ ก. อันจะถือว่า ก. ได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำของจำเลย อีกทั้งจำเลยมอบให้มารดานำโฉนดที่ดินทั้งสองฉบับไปเป็นหลักประกันการกู้ยืมเงินกับ ก. เท่านั้น ซึ่ง ก. ไม่มีสิทธิที่จะบังคับเอากับโฉนดที่ดินดังกล่าวได้ตามกฎหมาย ก. จึงมิใช่ผู้เสียหายในความผิดฐานแจ้งให้เจ้าพนักงานจดข้อความอันเป็นเท็จลงในเอกสารราชการ และใช้หรืออ้างเอกสารราชการซึ่งแจ้งให้เจ้าพนักงานผู้กระทำการตามหน้าที่จดข้อความอันเป็นเท็จดังกล่าว ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒ (๔)

คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๗๘๒/๒๕๕๘ วินิจฉัยว่า ป.วิ.อ. มาตรา ๒ (๔) บัญญัติว่า “ผู้เสียหาย หมายความว่าบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง ...” ซึ่งบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการทำความผิดดังกล่าวต้องพิจารณาในขณะที่เกิดเหตุขึ้นว่า บุคคลนั้นได้รับความเสียหายจากการทำความผิดนั้นหรือไม่ อีกทั้งสิทธิของการเป็นผู้เสียหายเป็นสิทธิเฉพาะตัว และไม่อาจโอนสิทธิความเป็นผู้เสียหายไปยังบุคคลอื่นได้ สิทธิในการเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาจึงต้องพิจารณาในขณะที่มีการทำความผิดเกิดขึ้น แม้ขณะที่โจทก์ฟ้องคดีนี้โจทก์โอนสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาในคดีแพ่งให้แก่บริษัท บ. แล้วก็ตาม แต่วันที่จำเลยกระทำความผิดโจทก์ยังเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีดังกล่าว เมื่อจำเลยโอนขายที่ดินของจำเลยให้แก่ น. เพื่อมิให้โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้รับชำระหนี้ทั้งหมดหรือบางส่วน โจทก์จึงเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการทำความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ของจำเลย โจทก์ย่อมอยู่ในฐานะผู้เสียหายและมีอำนาจฟ้องจำเลยได้
